

Виведення тварин з експерименту. Забір крові, приготування та зберігання біологічного матеріалу

*НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРИКЛАДНОЇ
ФАРМАЦІЇ*

ВИВЕДЕННЯ ТВАРИН З ЕКСПЕРИМЕНТУ

- ▶ При проведенні доклінічних досліджень евтаназія лабораторних тварин проводиться в двох випадках: якщо під час експерименту тварина відчуває хронічний стрес та при завершенні дослідження
- ▶ Відповідно до принципів гуманної експериментальної практики (1959) і Директивою ЄС 2010/63 / EU необхідно звести до мінімуму страждання тварин, в тому числі такі стани як страх і занепокоєння

ВИВЕДЕННЯ ТВАРИН З ЕКСПЕРИМЕНТУ

ЗГІДНО принципів евтаназії тварин AVMA Guidelines for the Euthanasia of Animal описані такі ознаки впливу стресу

- ▶ як: вокалізація під час обробки або хворобливих процедур, пов'язана зі стресом, вокалізація пов'язана з надлишковим тиском, що виникає при фіксації.
- ▶ слиновиділення, сечовипускання, дефекації, евакуація вмісту параанальних залоз, тахікардія, пітливість і рефлексорні скорочення скелетних м'язів викликають тремтіння і тремор та інші м'язові спазми можуть виник в несвідомому, а також свідомому стані тварин

ВИВЕДЕННЯ ТВАРИН З ЕКСПЕРИМЕНТУ

- ▶ Страх може викликати знерухомлення у деяких видів тварин, таких як кролики. В данному випадку цю нерухомість не слід інтерпретувати, як втрату свідомості.
- ▶ Вокалізація, агресивна поведінка, і секреція певних запахів заляканої тварини можуть викликати неспокій і стрес у інших тварин.
- ▶ У зв'язку з цим, небажано присутність інших тварин при виконанні евтаназії, необхідно забезпечити шумові і візуальні бар'єри.

ВИВЕДЕННЯ ТВАРИН З ЕКСПЕРИМЕНТУ

- ▶ При виборі методу евтаназії необхідно враховувати, що дані методи повинні приводити до швидкої втрати свідомості, і в подальшому супроводжуватися зупинкою серця і дихання, остаточною втратою функції мозку, а також бути надійними, легко здійсненними і незворотними

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

В оцінці методів евтаназії використовуються наступні критерії:

- ▶ здатність викликати втрату свідомості і смерть без спричинення болю, страждань, занепокоєння;
- ▶ час, необхідний для втрати свідомості;
- ▶ надійність;
- ▶ безпеку для персоналу
- ▶ незворотність;
- ▶ сумісність з дизайном дослідження;
- ▶ можливість подальшої оцінки, експертизи або використання тканин;
- ▶ потенційна можливість у людини зловживання препаратами для наркоза і евтаназії;
- ▶ сумісність з видом, віком і станом здоров'я;
- ▶ наявність спеціального обладнання.

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

- ▶ **Методи евтаназії поділяють на:**
- ▶ **1 -допустимі - ті, які дозволяють провести евтаназію гуманно;**
- ▶ **2 – умовно-допустимі методи - методи, при яких через можливість помилки оператора або проблем з безпекою складно провести гуманну евтаназію або методи погано себе зарекомендували;**
- ▶ **3 - неприпустимі методи - методи, негуманного ставлення до тварин при будь-яких умовах, або при яких існує великий ризик для здоров'я людини.**

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

Фізичні методи

- ▶ **часто використовуються в поєднанні з забором обсягу циркулюючої крові для подальшого дослідження. Ці методи є недорогими, гуманними і безболісними, якщо виконані належним чином, і виключають негативний вплив фармацевтичних препаратів на структури органів і тканин і тим самим полегшують інтерпретацію результатів. Крім того, тварини відчувають менше страху і тривоги при використанні фізичних методів, але це вимагає обов'язкової підготовки персоналу і більш прямий зв'язку з тваринами, які повинні будуть вбиті. Даний аспект може несприятливо впливати на персонал.-**

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

- ▶ CO₂-бокс для евтаназії призначений для гуманного виведення з експерименту лабораторних тварин. Бокс забезпечений системою, яка контролює і регулює час експозиції гризунів в атмосфері CO₂. Програмування умов дозволяє змінювати співвідношення газів (вуглекислого газу і кисню), регулювати повітряні потоки і час витримування.
- ▶ Можлива робота з різними газами. CO₂ бокс евтаназії задовольняє всім відомим рекомендаціям і положенням закону про евтаназію дрібних гризунів.

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

- ▶ **Фізичні методи включають в себе застосування вогнепальної зброї, цервікальну дислокацію, декапітація, смерть від електричного струму, мікроволнове опромінення, компресію грудної клітини, знекровлення, оглушення, руйнування спинного мозку.**
- ▶ **За даними багатьох авторів застосування таких методів евтаназії, як декапітація і цервікальна дислокація підходять для вивчення органів черевної порожнини, без надання впливу на структури.**

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

Цервікальна дислокація

При евтаназії мишей і щурів, великий і вказівний пальці поміщаються з обох сторін шиї біля основи черепа або накладають металевий обмежувач біля основи черепа. Іншою рукою роблять ривок за основу хвоста або задніх кінцівок, виробляючи відрив хребта від черепа

При даному методі досягається досить швидка втрата свідомості, тканини організму хімічно не забруднюються. Вимагає технічних навичок для гарантії втрати свідомості.

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

Передозування інгаляційними анестетиками

(ефір, галотан, метоксіф-луран, ізофлуран, севофлурану, десфлюран, енфлюран) широко використовуються для евтаназії в даний час

Евтаназія із застосуванням інгаляційних засобів може зайняти деякий час, необхідний для досягнення певної концентрації препарату в легенях. В більшості випадків, при високій концентрації препарату втрата свідомості відбувається швидше, і евтаназія є більш гуманною.

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

Використання ін'єкційних препаратів –

- ▶ **найшвидший, надійний і оптимальний метод евтаназії, тому що не викликає хворобливості або страху у тваринного. Агресивним, наляканим тваринам перед введенням препарату для евтаназії необхідно вводити седативні препарати або нейролептики. Якщо внутрішньовенне введення провести складно або неможливо, допустимо внутрібрюшінное введення.**

МЕТОДИ ЕВТАНАЗІЇ

Додаткові методи

- ▶ Оглушення і руйнування спинного мозку при правильному застосуванні призводять до втрати свідомості, але не гарантують загибель. Тому ці методи повинні використовуватися тільки спільно з іншими процедурами (введення фармакологічних препаратів, знекровлення або обезголовлювання).
- ▶ Знекровлення використовується для гарантування загибелі тварин після оглушення або перебувають без свідомості і не може використовуватися як монометод.

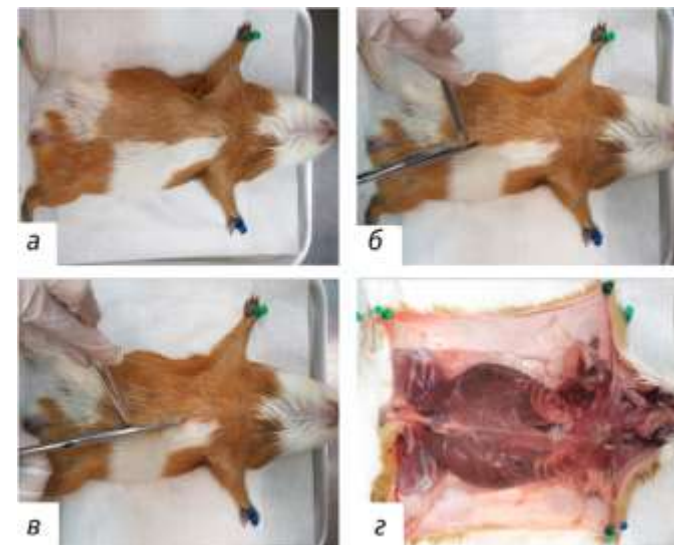
Виведення тварини з експерименту

Підтвердження смерті

- ▶ Після евтаназії смерть повинна бути обов'язково підтверджена. Тварина в глибокому наркозі після введення препарату може здаватися мертвою, але, в кінцевому рахунку, може повернутися до життя.
- ▶ Смерть повинна бути підтверджена до утилізації останків тварини. Поєднання таких критеріїв є найбільш надійним в підтвердженні смерті:
  - ▶ відсутність пульсу;
  - ▶ дихання;
  - ▶ відсутність рогівкового рефлексу;
  - ▶ неможливість почути дихання і серцебиття за допомогою фонендоскопу;
  - ▶ синюшність слизових оболонок.

Виведення тварини з експерименту

- ▶ Жоден із цих ознак в поодинці НЕ підтверджує смерть. У сумнівних випадках, перевірка смерті може бути доповнена чрескожною серцевою пунцією після втрати свідомості в тварини.
- ▶ Відсутність руху голки і шприца після введення в серце (попередньо перевіривши правильне розташування) вказує на відсутність серцевих скорочень і підтверджує смерть.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

- ▶ **Отримання крові з кінчика хвоста**
- ▶ **Методика роботи**
- ▶ На операційному столику зафіксувати на спині наркотизованого щура. Розігріти хвіст тварини шляхом занурення його в теплу (+350С) воду. Приготувати меланжер і ножиці. Витягнути хвіст з води, насухо витерти чистою ганчірочкою і обробити спиртом. Взяти ножиці і відсікти 5-10 мм кінчика хвоста. Стиснути основу хвоста двома пальцями і таким чином провести по шкірі хвоста до його кінчика. Краплю, що з'явилася, швидко набрати в меланжер до потрібної відмітки.
- ▶ *Примітка.* Звішування хвоста за край столу обов'язкова умова для всіх пунктів даної роботи. У зв'язку з цим, кров в меланжер повинна поступати самопливом, а наявність бульбашок повітря в капілярній частці меланжера неприпустимо.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

- ▶ **Ознайомлення з методикою отримання крові з серця**
- ▶ **Методика роботи**
- ▶ Щуру дають ефірний наркоз. Наркотизованого щура фіксують до операційного столу на спину. Вистригають вовну в області серця і дезинфікують шкіру. Пальпаторно визначають місце верхівкового поштовху серця. Надягають голку на шприць і вводять її в крапку, яка лежить на 10 мм краніальніше від встановленого верхівкового поштовху і на 1-2 мм латеральніше від лівого краю грудини. Вводять голку перпендикулярно площині грудної клітки одночасно витягуючи поршень шприца на себе.
- ▶ При появі крові в шприці зупинити просування голки і набрати 3-5 мл крові.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

► Приклад узяття крові у кролика

Анастезія

Кролик знеболюється, шляхом внутрішньовенної ін'єкції тіопентала в краєву вену вуха

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Тестування рефлексів

Кролик має бути в хірургічній анестезії перш, ніж починати брати кров з серця. Це можна оцінити, перевіривши міжпальцевої рефлекс використавши хірургічні щипці.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Пункція серця

Кролик поміщається в спинне лежаче положення. Ділянка пункції - рівень з точкою ліктя. Необхідно уникати непотрібного руху голки шприця. Цього краще всього можна досягти тримаючись за пластмасову частину шприця і одночасної фіксації руки на грудях тварини.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Узяття крові

Кров набирають повільно і м'яко. Не можна витягувати голку і намагатися проколоти серце удруге, оскільки це може привести до значного витоку крові в грудну клітку. Якщо кровотік слабкий, положення наконечника голки має бути ретельно відрегульоване, поки кров не почне текти нормально знову.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

- ▶ **Ознайомлення з методикою отримання крові при декапітації тварин**
- ▶ **Методика роботи**
- ▶ Готується центрифужна пробірка з встромленою в неї воронкою. Наркотизованого щура з попереднього досліда беруть в ліву руку, а в праву "кравцеві" ножиці. Одним рухом проводять декапітацію тварини та збирають витікаючу кров в пробірку.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

- ▶ Отримання крові у кролика з кровоносної судини вуха

Фіксація

Зафіксувати тварину і ввести заспокійливий засіб, типа Асергомazine або Fluanisone, які викликають розширення периферійних кровоносних судин.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Гоління

Голять ділянку шкіри вуха кролика, використовуючи широке лезо скальпеля. Необхідно уникати пошкодження шкіри, підтримуючи вуха знизу вказівним пальцем

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Дезинфекція

Ділянка вуха має бути продезинфікована перед проколом

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Артерія

Центральну артерію зазвичай легко проколоти по всій її довжини. Прокол потрібно робити як можна дистальніше, так, щоб пізніше можна було у разі потреби взяти наступні зразки крові.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Пункція артерії

При заборі крові голка має бути зафіксована, її тримають твердо великим пальцем, щоб уникнути випадкового вилучення, якщо тварина почне рухатися

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Пробірка для узяття крові може бути вставлена перед або після проникнення голки в артерію

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Узяття крові

Невелике обертання або рух кінчика голки може допомогти узяттю крові. Пробірка має бути нижче чим артерія, для кращого кровотоку

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Завершення кровотечі

Пробірка має бути видалена перед вилученням голки.
Придавити місце проколу ватою і видалити голку

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Зупинка крові

Потримати вату протягом декількох хвилин, використовуючи велику скріпку для паперів, яка має бути злегка розширена, щоб уникнути непотрібного здавлення на вухо

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Методика отримання крові зі стегнової вени у миші

Обладнання

Обладнання, яке потрібне для процедури (зліва направо): обмежуюча туба, лезо скальпеля, голка шприця, туба для збору крові і вата

Фіксація миші

Миша фіксують в пластмасовій трубці з повітряними отворами в кінці

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

Гоління

Лапка голиться у напрямку зростання волосся лезом скальпеля, поки не стане видна вена.

Вена

Вену тепер добре видно.

Методи отримання біологічних рідин у лабораторних тварин

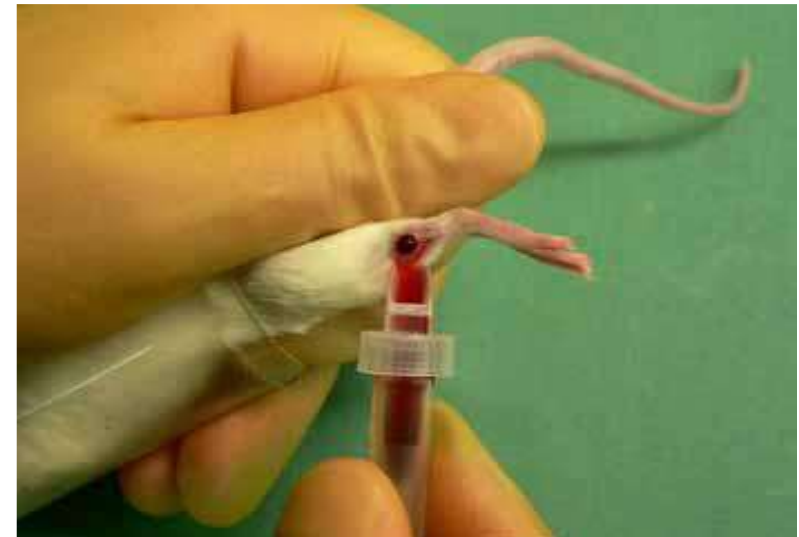
Прокол

Вена проколюється голкою під кутом 90 до шкіри

Кровотеча

Відразу після проколу з'являється крапля крові.

Отримання крові

Кров збирається в тубу для мікрогематокрита.

ТЕСТУВАННЯ

- ▶ **Внутрішньовенні ін'єкції здійснюють у бокову вену хвоста тонкої голкою:**
- ▶ А. Кроликам;
- ▶ Б. Собакам;
- ▶ В. Щурам;
- ▶ Г. Птахам.

В. Щурам

ТЕСТУВАННЯ

- ▶ У мишей кров зручно брати:
- ▶ А. Із яремної вени;
- ▶ Б. Із стегнової вени;
- ▶ В. Із кінчика хвоста;
- ▶ Г. Пункцією серця

Б. Із стегнової
вени

Дякую за увагу!

Дякую за увагу!

Будьте здорові!